

Г. С. Літош

ПРАБЛЕМЫ ПЕРАКЛАДУ АДЛЮСТРАВАННЫХ У ПАЭЗІІ ЛІ ЦІНЧЖАА КІТАЙСКІХ РЭАЛІЙ НА БЕЛАРУСКУЮ МОВУ

Пераклад мастацкіх твораў патрабуе не толькі перадачы сэнсавага зместу арыгіналу, але і захавання культурна-спецыфічных рэалій, што стварае пэўныя цяжкасці. Існуе шмат вызначэнняў тэрміна рэалія (В. С. Ахманова, 2002; С. Влахаў, С. Флорын, 1986; Г.Д. Тамахін, 1988), але ўсе яны сыходзяцца на тым, што рэаліі ўяўляюць сабой спецыфічныя прадметы, з'явы або канцэпцыі, уласцівыя канкрэтнаму этнасу або культурнай традыцыі. Іх перадача патрабуе ўліку як моўнага, так і культурнага кантэксту. Пераклад з кітайскай мовы на беларускую ўскладняецца тым, што гэтыя мовы істотна адрозніваюцца. Яшчэ цяжэй перадаць паэтычны тэкст, у якім значную ролю адыгрываюць вершаваная структура, рыфма, рытміка, сістэма вобразаў і сімволікі. Каб кампенсавалі непазбежныя пры перакладзе страты, можна скарыстацца прыёмамі, вядомымі як трансфармацыі (В.Н. Камісараў, 1999).

Аб'ектам нашага даследавання з'яўляюцца побытавыя этнаграфічныя рэаліі, адлюстраваныя ў паэзіі кітайскай паэткі дынастыі Сун Лі Цінчжаа, і іх пераклады, надрукаваныя ў 2016 г. у зборніку “Мост цераз Млечны шлях” (перакладчыцы А. Тулупава, Ю. Алейчанка, Я. Янішчыц і інш.).

У працэсе даследавання праведзены аналіз 28 адзінак культурных рэалій. Вызначаны наступныя перакладчыцкія трансфармацыі:

1) замена (12 адзінак) – 42,9 %: напр., 金兽 (дасл. ‘залаты звярок-куруль-ніца’) – ‘свечка’, 瓶 (дасл. ‘шклянка, філіжанка’) – ‘ваза’;

2) даслоўны пераклад (8 адзінак) – 28,6 %: напр., 玉炉 ‘курульніца з яшмы’, 妆 ‘убор’;

3) генералізацыя (4 адзінкі) – 14,3 %: напр., 玉钗 (дасл. ‘шпілька з яшмы’) – ‘заколка’, 深闺 (дасл. ‘жаночая частка хаты’) – ‘хата’;

4) апушчэнне (2 адзінкі) – 7,14 %: напр., “玉枕纱厨, 半夜凉初透” (дасл. “Нефрытавая падушка і тонкі полаг, апоўначы пахаладае”) – “Апоўначы, відаць пахаладае, // І зазірне за полаг вецярок”;

5) транскрыпцыя + апушчэнне (1 адзінка) – 3,6 %: 藤床 (дасл. ‘ложак з ратанга’) – ‘тэн’;

6) апісальны пераклад + перакладчыцкі каментарый (1 адзінка) – 3,6 %: 金虎 (дасл. ‘залатая курыльніца ў выглядзе льва’) – ‘ільвінай пашчы золата’.

Праведзены аналіз дазваляе зрабіць выснову, што перакладчыкі найчасцей звяртаюцца да прыёмаў, якія адаптуюць кітайскія рэаліі да

беларускай лінгвакультуры. Прыёмы, якія захоўваюць нацыянальную спецыфіку, выкарыстоўваюцца значна радзей. Такім чынам, для дакладнай перадачы культурнай і вобразнай сутнасці твора важна ўжыванне не толькі перакладчыцкіх трансфармацый, але і тлумачальных каментарыяў, якія дазваляюць захаваць нацыянальна-культурную спецыфіку паэтычнага твора.